

— Csak ne szomorkodjék kend. Hisz az előbb még olyan vidám volt.

— Elhiszöm azt. A Tisza is csendes, ha szél nem háborgatja.

Ezt felelte Muhari Miska bácsi olyan ékesen, hogy kedvem lett volna a jó öreget megcsókolni. Hogy kérdezősködésemmel több bánatot ne okozzak neki, más tárgyról kezdtem beszélni, mire az öreg csakugyan újra vidám hangulatba jött.

— Miska bácsi, ha szereti kend a szivart, itt van, gyújtson rá, aztán ballangjunk kifelé, ott a szélen.

— Az uristen áldja meg a jó szivét, uram-öcsém, ha jó szándékkal adja. Az ám, én is gondoltam már, hogy haza kine mönni.

Gyufát gyújtok, Miska bácsi is rágyújt tüzenél s szivarozva ballagunk kifelé a »barakk-város« felé. Alig haladtunk pár lépésnyire, Miska bácsi megáll és mint a ki valami nagyot akar mondani, elkiáltja magát:

— Igaz a?

— Mi az, Miska bácsi?

— Eszömbé jut, Sári anyjukom röggel elejtette a pipámat. Juhász komám mög hozott a szélről egy kis szüz-dohányt.

— Kitalálom, Miska bácsi, kendnek pipa kéne.

— Ördöge van, uram-öcsém, eltalálta. Ehol la! Itt a garas a pipára, mög egy krajczár a szárára. A Kóbi itt a bódé előtt jó szelelőst árul, meg taplót is ad rádásul.

— No megálljon kend. Hozok én kendnek pipát. Csak várjon itt a kövön, míg visszajövök.

Miska bácsi szót fogad. Leül a köré s bevárja míg a pipával visszajövök. Hoztam neki tajt-pipát, rojtos szárral. Majd oda lett örömeben, mikor meglátta.

— Hogy szóljak má'no! Mög se tudom mondani, a mit gondolok, pedig tudnék szólni; no, enyje, édös uram-öcsém, mög hálálom én ezt, mög én, mögszolgálom én ezt, mög ám. Régön nem meséltem, a mióta a jobb módból kiestem. De, édös uram-öcsém, most mesélök magának, a menyit csak akar.

Muhari Miska bácsi az utolsó szavakat olyan hangon mondta el, mint a ki sokat tart mesélő-képességére.

— Hát Miska bácsi szépeket tud mesélni?

— De tudok ám!

— No majd meghallgatom.

... Harangbugást hajt át a szél a tulsó oldalról. Az alsórészi templom nagyharangja esti nyolczat kongat... Nem hallik a muzsikaszó, elült már a sárga-rigó, hűvös szellő járja át a lombos fákat, versenyt sietve hazafelé tartanak a párok. Már talán el is késnek... Beterelve már a csorda, udvaron a fejős tehén, ölban sivit-röfög az éhes állat, keservesen bégetnek a bárányok is, nagy nehezen várva haza mulatságból hazatérő etetőjüket...

Elértük Miska bácsi lakását...

* * *

A százlábu hid aljában, a szedresen innen, ott, hol a holt Maros hátat fordít a boszorkánysziget felé büszkén kanyarodó Tiszának, ott állanak az isten mostoha kegyelméből összeütt barakkok. Köröskörül zöld a vidék, madárének, virágillat, minden van itt, csak — kenyér nincsen. Itt laknak az árviz nyomorultjai. A legsujtottabb városrészt lakói itt kaptak helyet.

Ide dugták be a szegény Muhari Miska bácsit is Sára néni párjával, hogy éhen ne vesszenek. Pedig Muhari Miska valaha szép idöket élt. Az uton beszélt el: Huszonöt esztendeig uralkodott annak a Tiszának a hátán, a melynek »fene vize« az alsó részen földhöz csapta házát, a gyevi részen elöntötte földjét, tul a hidon összetörte malmát s eltemette egyetlen Ruzsi lányát. Miska bácsi tiszai molnár volt, de mióta az isten annyira megáldotta, hogy a koldusbot fölébe még süketéssel is megverte, azóta — magánzó lett. Az irtalom keserü kenyeréből egyszer napjában — mint ő beszéli — jól »bepofázik«, aztán elbolyong messze, messze... s csak estefelé vetődik haza...

... Sára néni künn ül az ajtóban s mikor észrevesz bennünket, föltápáskodik, elébünk kocog s igit kíván jó estét Miska bácsinak:

— Miska te! rossz lösz a vacsorád, ha még egyszer ilyen tájba vetődöl haza.

— Nem érök most rá felösölöni, feleli Miska

bácsi. nem látod, hogy uri vendégöm van? Eredj, hozd ki a subámat!

Nem olyan szívtelen asszony Sára néni, hogy élete párjának ezt a kis kérését megtagadja. Beto-pog a »36-osba« — ilyen számot visel Miska bácsi szobának csufolt kunyhója — s csakhamar kint terem a subával s nyájas-édes hangon szólva, felém fordul.

— Isten hozta nálunk, édes szentöm. Ugy-e hogy furcsa embör ez az én uram? Hej, Miska, Miska...

— Hadd abba no! — vágott a szavába Miska bácsi türelmetlenül. — Vége következik. —

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Figyelő. Irodalomtörténeti közlöny. Szerk. A. b. a. f. i. Lajos. 1880. Szept. — Endrödi Dugonics-tanulmányának s Jancsó Benedek nyelvtörténeti fejtegetéseinek folytatásain kívül négy érdekes cikket veszünk e füzetben. Az első — Deák Elektől — beható méltatása újabb irodalmunk egyik kiváló alakja, Erdélyi János munkásságának; a másik széptani fejtegetés Petőfi »Örült«-jéről Porzolt Kálmántól; a harmadikban Beretti János mutatja be Jakab Ferenc »földmives-költőt; az utolsó — Varázséji Gusztávól — »Keglevich grófok mint költők« címet visel. Mutatóul álljon itt ennek egy része:

Gróf Keglevich István kistapolcsáni kastélyában levő levéltára átvizsgálása közben több érdekes XVII. század-beli levélre akadtam, melyeket, számszerint husz darabot, Keglevich Miklós irt gróf Czobor Évához, ki később neje lön; ezek egyikeben egy névregtő onomasztikon verset találtam, melyet azon hitben, hogy némi irodalomtörténeti becses bir, alább közlök. A levelek mind 1660 évszámmal vannak kezelve. több helyről, és amint tartalmukból kitűnik, azon időből, midőn már a szerelmi viszony bensővé vált közöttük; — sajnos, hogy a grófnő leveleire nem akadtam a levéltárban. Ezen Keglevich Miklós, a családban e néven a második, 1687. aug. 4-én nyerte a grófi címet; elődei csak bárók voltak s állítólag Skender bég-től veszik eredetüket; okmányilag azonban csak Péter horvát bánig vezethető vissza a család. E levelekből látszik, hogy az akkori szerelmesek nem ömlengtek, mint mai nap, holdsugárról, csalogánydáról, stb., hanem egymás egészsége felől tudakozódtak, mert az volt nekik a legkedvesebb levél, mely jó egészségi hírt hozott, s csupán arról panaszkodik szerelmesünk, hogy a gonosz szerencse távol vetette őt az ő kedves szerelmes Évikéjétől, nem udvarolhat neki személyesen. A rakamazi táborból kelt levélben egy régi magyar közmondás is előfordul, mely annyiban érdekes, hogy egy főur alkalmazza önmagára: »Isten kegyelméből okvetlen ennek a hónapnak 16. napján meg akarok indulni, a kegyelmed szolgálatjára és udvarlására (de mivel szegény ember szándékát boldog Isten birja, régi példabeszédként) énnekem is szándékom kénytelenségből megváltott, kit a többi szerencsétlenségim közé számllók, mert az én szerelmes hugom szolgálatjára mikor menni akartam, akkor a mostoha szerencse megátolta én kívánt utamat; hja bizony szivem nem kicsit fáj, magam is nem keveset búsulok, hogy mindenképpen immár el is készültem, harmad vagy negyed nap alatt meg kellett volna indulnom, érkezik Palatinus uram ő nagysága parancsolata, hogy minden ur személye szerint táborba menjem. Isten, édes szerelmes Évikám énnekem is el kellett mennem, mikor legény vissza-térem csak a jó Isten tudja, mert immár mind beljebb beljebb megyünk a törökök földjére, hazánktól pedig tovább, mint járunk oda csak Isten tudja; én ide csak tegnap érkeztem, bizony nagy kedvtelen, de nem tehetek róla, hanem édes szerelmes Évikém ne feledkezzék kegyed én rólam igaz szolgájaról, imádkozzék is kegyed érettem, talán szent Mihály nap után indulhatok, ha Palatinus uram ő nagysága elbocsát, kéredzni fogok ugyan, ha mit használni fog...« stb. E sorokból látjuk, hogy Keglevich Miklós azon had-testhez volt berendelve a Tokajban levő Wesselényi nádor által, melyet Leopold Souches tábornok alatt küldött a Tiszához, hogy a II. Rákóczy György halálával rá visszazárló Szabolcs és Szatmár megyéket megvégye át, s a mely tábor később Rakamaznál vesztegelt, mialatt a török Nagyváradot elfoglalta. — Legérdekesebb a Tornán 1650. jun. 21-én kelt levél, melynek külsőimét is ide teszem: »Te-kintetes és Nagyságos Czobor Éva kisasszonynak ő kegyelmé-nek, nekem kedves szerelmes hugocskámnak ő kegyelmének adassék híven kezébe. Cito« (négyyszer!) A levél így végződik: »Maradtam neki míg élek, igaz hí szolgája, ez versecs-kékek, melyeket tisztá szivből irt egykor Keglevich Miklós. S épen e »versecské« teszik a levelet becsessé. A fájdalom, csonka költemény, melynek még meg van jelölve nótája is, »Háborgatni kezd nem régen a szerelem«, — imigy hangzik:

Csak te benned vagy minden reményeségem
Tüled vár kegyelmet szegény árva fejem,
Elbúsult életem.

Zárd meg, bár tovább is ne gerjeszd szerelmem,
Égő szerelmedtől enyhődjék gyötrelmem,
Ne fogyaszd életem.

Oh szép Vénus asszony, ki minden szívekkel,
Bírsz; s foglalsz egymáshoz sokat szerelmekkel
Es igaz hűséggel.

Bá miatt gyöttrődött, fáradt bánatjában
Szívem, nyughatatlan mint volt ő magában,
Nagy kin vallásában.

Oh Isten, e törben, ki immár ejtetél,
Szép Dianám kívül, kívül ismertté,él,
Lelkem sem hal, sem él.

Reménytelen voltam mind addig elmében,
Mig e Cupidócska nem vett szerelmében,
Nem foglalt szívében.

Életem napjait csak neked ajánlom,
Szerelmedet híven s igazán szolgálom.

E verseket szerzem egy fene barlangban,
Édesemtől menvén keserves bánatban,
Jutván búslásban.

A végső versszakban előforduló »fene barlang« az aggteleki, miután ez a Keglevichék birtokához tartozott. Az onomasztikonból nézetem szerint a két utolsó előtti versszak hiányzik, miután annak megfelelő papír-rész ki van szakítva. Az utolsó versszak kezdőbetűje E betű lévén, s a két utolsóelőtti versszak hiányozván, hihetőleg a kezdőbetűkből »Czobor Évae« volt olvasható.

Színház. Erkel Ferencz Névtelen hősök cz. nagy operája sok vajadás után az ősz-téli idényben elvégre színre kerül. A Tóth Ede által irt szöveg egy pár jelenésén, mely ellen kifogást tettek, nem volt nehéz segíteni. Most már foly a jelenetelés belőle és Schunda Venczel hangszergyárosnál meg is rendelték az előadásához szükséges speciális hangszereket. — Kolozsvártól e héten új vigjátékot adtak elő G a b a n y i Árpádtól. Szentpétervárt játszik s hőselegy színész, ki mert »A zsarnok halála« című darab szerzőjének sürgönyözött, hogy a végjelenést változtassa meg, a rendőrség előtt összeesküvés gyanujába jut. E színész bele-szeret házi gazdája menyasszony lányába s ez is megsze-reti őt. Segítségükre jó (önzésből) a házi ur huga, ki a lány vőlegényébe szerelmes s ezért a mátkai viszonyt fel akarja bontani s e végett cselet főz ki. E cselet idezi elő a bonyodal-mat, míg a cselvető nő pórul jár s a színész nőül veheti a házi gazda szép lányát. De ekkor a rendőrség lép föl, hogy elfogja a háznépet, mint összeesküvőt. A színész azonban felvilágosítja a rendőrtisztet, hogy a gyanut keltő sürgönyben van ugyan szó »A zsarnok halála«-ról, de ez egy szín-darab, melynek előadásán a czár maga is jelen lesz. A vig-játék csak felsikert aratott. — A né p s z i n h á z megsze-rezte Rátkay László dunaföldvári ügyvédől a népszínház bíráló bizottsága által megdícsért »A toborzás« című 3 felvonásos népszínműve előadási jogát. A népszínmű nov. 8-án kerül első előadásra.

Képzőművészet. Ráth György legfőbb ítélőszéki tanácselnök 5000 frtot ajándékozott magyar aranyjárdék kötvényekben a képzőművészeti társulatnak oly czébből, hogy évenként a tavaszi kiállításon a legszebb és abszolút becsü magyar festmény 300 frt jutalomban részesíttessék, mely diszokmány kíséretében adassék át a művésznek. Egyik évben történeti és életképek, a másikon tájkép, állatok vagy csendélet részesüljenek a kitüntetésben. — A műcsarnokban szerényen rendezik a vasárnap megnyíló képtárlatot. Gondoskodtak már a második soro-zatról is, melyre sok külföldi jeles művet biztosítottak, köztük a Brozik »Petrarca«-ját. Ugyanakkor lesznek kiál-lítva a történeti pályázat színvázatai, melynek közül a legjobb (önbecsü) mű szerzőjének az Ipolyi Arnold püspök által felajánlott ötszáz forint pályadíjat november máso-dik felében adják ki. — »A jó tanács drága« ily című életképet küld az ősi tárlatra Temple János genre- és életképfestő, ki jelenleg 22 éves, születésére angol, de ma-gyar neveltetésben részesült s jelenleg Angeli bécsi mester műtermében dolgozik. Ez életképe, mely már Linczen is ki volt állítva, koros papot ábrázol, ki egy előtte álló papnővendéknek életére nézve döntő tanácsot ad. Temple fővárosunkba készül, hogy ígéretéhez képest a magyar főrangúság egy pár tagjának arcképét elkészítse. — A félegyházi új templom számára, melyet Pártos Gyula épített, Klimkovics Ferencz terjedelmes képet festett, mely a föltárt disziti. A mű Szt. Istvánt ábrázolja, amint fölajánlja az ország védelmasszonyának a királyság jelvényeit. Egy másik festménye a templomnak Jakobei Károly ecsetét dicséri. Mindhárom oltárt ötöt színű tölgyfából Csépregh János készíté s ezek a műasztalosság valódi remekei. A templom ablakait üveg-mozaikkal látják el, melyek Kratz-mann Ede műtermében készülnek. — A kálvintéri kut domborműves medenczjének és szobor-alakjainak ké-szítését Ybl Ferencz Kiss György jeles fiatal szobrászunkra bízta, ki Feszl József osztrák művész társaságában fogja a négy magyar folyó allegorai alakjait mintázni.

Irodalom. »Liebesperlen von A. Petőfi« cím alatt nagy költőnk németre fordított dalainak terjedelmes gyűjteménye jelent meg Aigner Lajos kiadásában. A fordítások legnagyobb része sikerült s a kötet határozottan az első helyet foglalja el a nagyszámú német Petőfi-fordítások sorában. — Rákóczy korbelt nagy történeti tanulmány jelent meg az Akadémia kiadásában »Ocskay László, II. Rákóczy Ferencz fejedelem dandárnoka és a felső-magyar-oroszági hadjáratok 1703—1710.« cím alatt. Eredeti levele-zések és egykori kútfők nyomán írta Thaly Kálmán. — A »Bánk bán«-tanulmányt, melylyel egykor Gyula i Pál székét foglalt az Akadémiában, szerzője e nyáron át máso-dik, bővített kiadásban rendezte sajtó alá. Új adatokkal bővíté ki Katona József élettrajzát s az ismeretlen drámáiról szóló részt is tetemesen megnagyobbította. Az új kiadás még ez évben meg fog jelenni a Kisfaludy-Társaság könyves vállala-tában. — Az »Erdélyi országgyűlési emlé-kek« című gyűjteményből, melyet az Akadémia történelmi bizottságának megbízásából Szilágyi Sándor szerkeszt, meg-